

NÆRINGSHAGE- PROGRAMMET

2023-2032

For et bærekraftig og fremtidsrettet næringsliv i distriktene

Næringshageprogrammet følger opp regjeringens ambisjoner om levende lokalsamfunn, tilgang til kompetanse og vekst i hele Distrikts-Norge.

Næringshageprogrammet skal mobilisere bedrifter til innovasjon og være en drivkraft for omstilling til bærekraftig verdiskaping. På den måten vil programmet bidra til økt verdiskaping, sysselsetting og nyskaping i Norge.

07.04.2022 – Revidert 24. mai 2022

INNHALDSFORTEGNELSE

1	Sammendrag.....	3
2	Bakgrunn.....	3
2.1	Samfunnsøkonomisk rasjonale; markeds- og systemsvikt.....	4
2.2	Regionalpolitisk begrunnelse.....	6
2.3	Forventet effekt.....	6
3	Visjon, formål, mål og målgrupper i næringshageprogrammet.....	8
3.1	Visjon.....	9
3.2	Målgrupper for Næringshageprogrammet.....	9
3.3	Næringshageprogrammets mål.....	9
4	Næringshageprogrammets strategier, arbeidsmetoder og leveranser.....	10
4.1	Strategier og arbeidsmetoder for måloppnåelse.....	10
4.2	Leveranser i Næringshageprogrammet.....	12
4.3	Fylkesoverskridende tiltak (satsingsforslaget).....	14
5	Næringshageprogrammets overordnede rammer.....	14
5.1	Geografisk innretning og nedslagsfelt.....	14
5.2	Samarbeidspartnere og samarbeidsplaner på programnivå.....	15
5.3	Notifisering.....	15
6	Kvalifisering av innovasjonsselskap for opptak i program.....	15
6.1	Krav for opptak i program.....	15
6.2	Søknadsbehandlingen.....	16
7	Tids- og fremdriftsplaner.....	16
7.1	Programmets varighet.....	16
7.2	Viktige milepæler i programperioden.....	17
8	Eierskap, ledelse og organisering.....	17
8.1	Rapportering og evaluering.....	18
8.2	Programevalueringer.....	18
9	Kritiske suksess- og risikofaktorer.....	18
10	Økonomi.....	19
10.1	Prinsipper for differensiert tilskuddsmodell i Næringshageprogrammet.....	19
10.2	Budsjett.....	20
10.3	Finansiering.....	21
10.4	Utbetalingsrutiner.....	21

Figur- og tabelloversikt

Figur 1: Næringshageprogrammets verdikjede, sammenheng mellom innsats og effekt	7
Figur 2: Utvikling i antall målbedrifter og nye inntak i Næringshageprogrammet 2013-2021	8
Figur 3: Tjenester til bedrifter over tid, og i ulike faser	11
Figur 4: Samspill mellom virkemidler	12
Tabell 1: Næringshageprogrammets visjon, mål og målgrupper	9
Tabell 2: Leveranser i Næringshageprogrammet	13
Tabell 3: Viktige milepæler i programperioden	17
Tabell 4: Ulike aktørers rolle i Næringshageprogrammet	17
Tabell 5: Budsjett i programperioden	21

Ordliste/definisjoner på ord mye brukt i dokumentet:

Innovasjonsselskap:	Aksjeselskap der Næringshageprogrammet inngår som en viktig del av aktiviteten.
Programoperatør:	Innovasjonsselskap som er tatt opp i Næringshageprogrammet
Næringshage:	Brukes ofte for å omtale programoperatører i Næringshageprogrammet
Innovasjonsmiljø:	Aktører og ressurser som bidrar til innovasjon innen et geografisk område
Økosystem:	Defineres her som et nettverk av aktører som har positiv effekt for utvikling i bedriftene som næringshagene jobber med. Aktører i et økosystem driver både med konkurranse og samarbeid, og vokser og utvikler seg sammen.
Målbedrift:	En bedrift (SMB) som er tilknyttet næringshagen gjennom en målbedriftsavtale og mottar tjenester fra næringshagen
Differensiert tilskuddsmodell	Transparent økonomisk finansieringsmodell basert på en rekke kriterier knyttet til blant annet resultater, måloppnåelse, aktivitet og kundetilfredshet
Henvisningskompetanse:	Kompetanse til å koble målbedrifter opp mot relevante virkemidler, kompetanseaktører og andre relevante aktører

1 SAMMENDRAG

Regjeringen ønsker levende lokalsamfunn og vekst i hele landet¹. Næringshageprogrammets bidrag til dette er tosidig 1) Bidra til økt verdiskaping i små og mellomstore bedrifter gjennom å utvikle et mangfoldig, bærekraftig og konkurransedyktig næringsliv, og 2) Videreutvikle og styrke de regionale og nasjonale økosystemene for innovasjon, slik at bedriftene får tilgang til relevant kompetanse og nettverk. Geografisk vil aktiviteten i Næringshageprogrammet foregå i områder med svak eller ensidig næringsstruktur, fortrinnsvis innenfor virkeområdet for distriktrettet investeringsstøtte. Gjennom Næringshageprogrammet bidrar Siva-strukturen til økt verdiskaping, sysselsetting og konkurransedyktig næringsliv i Distrikts-Norge. Næringshageprogrammet svarer opp på flere systemsvikter, herunder markedssvikt og koordineringssvikt.

Næringshageprogrammet er et bedriftsrettet og indirekte virkemiddel, og et næringsnøytralt program. Programmet tilpasses regionale fortrinn, herunder smarte spesialiseringsstrategier, og næringsliv når innovasjonsselskapene tar i bruk programinnholdet (kompetanse, nettverk og tilskudd) i sin region.

Næringshageprogrammet med oppstart i 2023, bygger på et bredt kunnskaps- og erfaringsgrunnlag fra dagens program, som varer ut 2022. Det nye programmet vil videreutvikle de velfungerende elementene, og fornyes med relevante tjenester som treffer næringslivets behov. Dette inkluderer økt fokus på bærekraft, digitalisering og industriutvikling, økt fokus på kompetanseutvikling og kobling mot FoU, samt en forsterking av samspillet med andre virkemidler.

Næringshageprogrammet er et tiårig program. I perioden forventes det at mellom 40 og 45 næringshager årlig vil jobbe med mellom 2700 og 4500 bedrifter. Gitt budsjettet som ligger til grunn i programbeskrivelsen, forventes det en økning i aktiviteten i løpet av programperioden. Det forventes at bedriftene som mottar hjelp gjennom Næringshageprogrammet vil ha en akkumulert verdiskaping på minimum 225 milliarder kroner i tiårsperioden.

Næringshageprogrammet består av tre hovedelementer:

- 1) Programtilskudd til den enkelte næringshage basert på differensiert tilskuddsmodell, som muliggjør næringshagenes tjenesteleveranser til målbedriftene
- 2) Gjennomførings- og administrasjonskostnader i Siva, herunder finansiering av utviklingsarbeid, kompetanseheving og nettverksaktiviteter som tilbys næringshagene
- 3) Tilskudd til næringshager gjennom fylkesoverskridende tiltak (dette er et satsingsforslag som krever friske midler for å bli gjennomført)

Totalt er budsjettet 1,86 milliarder kroner i tiårsperioden, hvorav programtilskudd til næringshager utgjør 81 prosent, gjennomførings- og administrasjonskostnader syv prosent, mens satsingsforslaget (fylkesoverskridende tiltak) står for de siste tolv prosentene.

2 BAKGRUNN

Næringshageprogrammets innværende periode avsluttes 31. desember 2022. Siva har fått i oppdrag fra fylkeskommunene å utarbeide forslag til revidert Næringshageprogram med oppstart 1. januar 2023. Prosessen med revisjonen av programmet er basert på et bredt kunnskapsgrunnlag, bestående av evalueringer, resultater fra følgeforskning og erfaringer fra 20 år med næringshageprogram. Utviklingsarbeidet er gjennomført i samarbeid med fylkeskommunene, Programstyret², Nasjonalt

¹ Stortingsmelding 5(2019-2020) «Levende lokalsamfunn for fremtiden»

² Deltakere: Trøndelag, Vestland, Innlandet, Norland og Agder fylkeskommuner, Innovasjon Norge, Norges Forskningsråd og Kommunal- og distriktsdepartementet

programråd³ og en etablert ressursgruppe⁴ for arbeidet. Næringshageprogrammet finansieres gjennom Statsbudsjettet Kap. 553, post 61 Mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling. Målet med post 61 er å mobilisere virksomheter til innovasjon og bidra til verdiskaping, sysselsetting og nyskaping i regionene.

Næringshageprogrammet er et viktig distriktspolitisk virkemiddel som gir økt verdiskaping, gjennom å utvikle et mangfoldig, bærekraftig og konkurransedyktig næringsliv i hele landet. Aktiviteten skal skje i områder med svak eller ensidig næringsstruktur, fortrinnsvis innenfor virkeområdet for distriktrettet investeringsstøtte. En stor utfordring for næringslivet, spesielt i distriktene, er mangel på relevant kompetanse og nettverk. Distriktskommuner kjennetegnes ved at de har lite arbeidsmarked og liten tilgang til private tjenester, eller lang reiseavstand til større arbeidsmarkeder og tjenester. Næringslivet i distriktene vil ha lengre avstand til sine markeder og ha færre leverandører, finansinstitusjoner og kompetansemiljø lokalt enn næringsliv i mer sentrale områder. Dette er et hinder for etablering av nye bedrifter og at etablert næringsliv evner å ta ut sitt vekstpotensial. Næringshagene motvirker dette ved å gi bedrifter og gründere tilgang til rådgivning, kompetanse og nettverk. Det bidrar til flere bedriftsetableringer og til at flere omstillings-, utviklings- og innovasjonsaktiviteter i eksisterende næringsliv blir identifisert og gjennomført raskere. Næringshagene utgjør på den måten en kritisk infrastruktur for innovasjon og entreprenørskap som ellers ville vært fraværende i Distrikts-Norge.

Det innværende Næringshageprogrammet kan vise til svært gode resultater. En evaluering gjennomført av SSB⁵ viser at bedriftene i Sivas næringshageprogram har en bedre utvikling enn sammenlignbare foretak i kontrollgruppen. Videre viser andre evalueringer, Sivas egne måltall og målinger av kundetilfredshet, at næringshagene har bidratt til å videreutvikle etablerte og etablere nye bedrifter i distriktene. De har utløst betydelig regional verdiskaping. Dette er effekter som har høy addisjonalitet og som ikke ville blitt utløst/realisert uten Næringshageprogrammet. Det er derfor et viktig virkemiddel for å nå regjeringens distrikts- og regionalpolitiske mål.

Programbeskrivelsen er en revidering av Næringshageprogrammet (2011-2022). Programmets effekter vil styrkes ytterligere gjennom økt fokus på bærekraft, forsterket kobling mot FoU, digitalisering og industriutvikling, økt fokus på kompetanseutvikling, samt henvisningskompetanse og samspill med andre virkemidler som vil være et verktøy i bedriftenes omstillings- og utviklingsarbeid. Revideringen av Næringshageprogrammet følger derfor opp regjeringens ambisjoner⁶. Programmet skal være en drivkraft for omstilling til morgendagens bærekraftige verdiskaping i distriktene gjennom å bidra til levende lokalsamfunn, tilgang til kompetanse og vekst i hele landet.

2.1 Samfunnsøkonomisk rasjonale; markeds- og systemsvikt

Områdegjennomgangen av det næringsrettede virkemiddelapparatet (Deloitte, 2019) trekker frem at systemsvikt handler om utfordringer knyttet til å utløse innovasjonsprosesser og andre verdiøkende aktiviteter hos bruker. Dette skyldes ofte at forutsetningene i næringsomgivelsene er begrenset. Når regionale næringsmiljøer er små og svakt koblet til større regioner, vil tilgangen på relevante innsattstjenester (kapital, kompetanse, rådgivning, nettverk) være mangelfull, og muligheten for å

³ Deltakere: Trøndelag, Viken og Troms og Finnmark fylkeskommuner, Innovasjon Norge, Norges Forskningsråd, Næringshagene i Norge og Foreningen for Innovasjonsselskap i Norge

⁴ Deltakere: Rogaland og Nordland fylkeskommuner, Katapultsentrene Future Materials og Sintef Manufacturing, Aleap, Protomore, Midt-Troms Næringshage, Orinor, Nasjonalparken Næringshage

⁵ SSB-rapport 2018/17: Effekten av Sivas virkemidler på vekst og verdiskaping

⁶ Stortingsmelding 5 (2019-2020) «Levende lokalsamfunn for fremtiden», NOU 2020:15 "Det handler om Norge", samt Stortingsmelding 27 (2016-2017) «Industrien – grønnere, smartere og mer nyskapende».

realisere stordriftsfordeler begrenset. En slik systemisk svikt, vil forsterke andre former for markedssvikt, for eksempel manglende markeder og føre til at behovet for offentlige støtteordninger vil være spesielt stort. Ved å målrette virkemidlene mot mangler og ubalanser, mener Deloitte at det næringsrettede virkemiddelapparatet kan bidra til at enkeltbedrifter og hele næringsmiljøer kan komme inn i positive oppgraderingsspiraler hvor omgivelsesfaktorene blir stadig mer utviklet.

Begrunnelsen for at det bør gis offentlig støtte på bedriftsnivå, har tradisjonelt tatt utgangspunkt i at nye/mindre bedrifter står ovenfor store utfordringer kjent som «liabilities of newness⁷» and «smallness⁸» i faglitteraturen. Det fremheves at små og mellomstore bedrifter ofte mangler ressurser, legitimitet, troverdighet og nettverk til eksterne personer/aktører, samt de viktigste organisatoriske byggesteinene som skal til for å bygge vekstkraftige bedrifter. Den fremvoksende teorien om «organizational sponsorship» identifiserer tre hovedmåter som støtteorganisasjoner (herunder næringshager), kan bistå små og mellomstore bedrifter for å møte de mange utfordringene bedriftene står overfor. To av disse er særlig relevante for Næringshageprogrammet:

- 1) Bufring (buffering) tar utgangspunkt i at nye små og mellomstore bedrifter ofte mangler helt nødvendige/ kritiske ressurser de ikke har mulighet eller råd til å skaffe til veie på egenhånd. Tilførsel av slike ressurser kan skje fra en støtteorganisasjon (herunder næringshage). Fokuset er å sørge for at små og mellomstore bedrifter får tid og mulighet til å utvikle seg i en beskyttet atmosfære med enkel og rimelig tilgang på helt kritiske ressurser som for eksempel kontorplass, tilgang til et miljø av andre bedrifter/gründere med fellesaktiviteter og læring, samt råd og bistand til utvikling av forretningsidé og bedrift.

«Vi har fått tilført kompetanse, struktur og en haug med tips og råd, formidlet og utviklet med engasjement og entusiasme vi ikke har opplevd tidligere. Vi har snudd skuta på rekordtid og har startet ferden med mot en mer robust, slitesterk og bærekraftig bedrift til beste for Nord- Norge»

(målbedrift i Troms og Finnmark)

- 2) Brobygging (bridging) fokuserer på at små og mellomstore bedrifter også må kobles opp mot eksterne aktører som bedriftene typisk ikke får tilgang til gjennom bufring. Bedrifter trenger tilgang til eksterne nettverk/aktører og deres (spesialiserte) ressurser, som investorer, industripartnere, universitet, forskningsinstitutter, og kunder/leverandører. Slike aktører har ressurser som en støtteorganisasjon (herunder næringshage) ofte ikke har, men som de kan hjelpe nye bedrifter med å få tilgang til gjennom sitt nettverk. Næringshager har en rolle som slike mellomromsaktører.

«Næringshagen har vært aktive pådrivere. De har motivert, gitt gode råd og lagt til rette for samarbeid med andre aktører. Næringshagen har også bidratt til at bedriften har gått fra negative regnskapstall til positive».

(målbedrift i Rogaland)

Faglitteratur fremhever at systemsvikter ofte er lokale/regionale i sin natur og derfor varierer mellom ulike økosystem. Det argumenteres derfor ofte for at det kreves dyp lokal kjennskap, regional mobilisering og regional koordinering for å korrigere/motvirke systemsvikter i regionale økosystem. Her trekkes rollen til støtteorganisasjoner med mellomromsfunksjoner frem. Dette er organisasjoner innenfor et regionalt økosystem med formål å støtte nye eller mindre bedrifter direkte, men som også med formål å utvikle regionene og deres økosystem. Dette gjøres ved å koble aktører sammen, spre kunnskap, og gjennom dette bidra til å motvirke/korrigere regional systemsvikt. I Norge er inkubatorer og næringshager gode eksempler på slike støtteorganisasjoner (Mimir Analytics, 2021⁹).

⁷ Barrierene nye bedrifter står ovenfor

⁸ Barrierene små bedrifter står ovenfor

⁹ Nasjonale inkubasjons- og næringshageprogram: Teori og rasjonale, Mimir Analytics 2021

Det eksisterer også svikter i det nasjonale økosystemet, for eksempel i nasjonale institusjoner, i markedet (forstått som en type systemsvikt) og koordineringssvikter (i skjæringspunktet mellom regionale økosystem). Faglitteratur antyder at en statlig aktør har et tydelig rasjonale for å korrigere/motvirke svikter i det nasjonale økosystemet gjennom sin styring sammenlignet med regionale aktører. Det eksisterer visse stordriftsfordeler ved å iverksette innovasjonspolitik som har som siktemål å motvirke systemsvikt. Eksempler på stordriftsfordeler ved å ha et nasjonalt næringshageprogram er implementeringskompetanse, felles systemer for resultatmåling, omforente rutiner for registrering av bedrifter, felles læring og erfaringsoverføring. Et beslektet eksempel er bedrifters tilgang til spesialiserte støtteorganisasjoner (f.eks. næringshager med spisskompetanse innenfor spesifikke næringer). Nasjonal koordinering må til for å sikre at bedrifter over hele landet har tilgang til slike spesialiserte støtteorganisasjoner.

2.2 Regionalpolitisk begrunnelse

Målet for distrikts- og regionalpolitikken er regional balanse gjennom vekstkraft, likeverdige levekår og bærekraftige regioner i hele landet. Stortingsmelding 5 (2019-2020) "Levende lokalsamfunn for fremtiden – Distriktsmeldingen" trekker fram betydningen av små og mellomstore bedrifter for utvikling av livskraftige samfunn gjennom økt sysselsetting og verdiskaping i distriktene. Næringshageprogrammet har små- og mellomstore bedrifter fortrinnsvis i distriktet som målgruppe og støtter opp under en politisk målsetting om å bidra til et velfungerende næringsliv og bosetting i hele landet. Styrket regional næringsutvikling er en viktig del av regionreformen. Ved å gi fylkeskommunene styrket mulighet til å tilrettelegge for nye arbeidsplasser og videreutvikle eksisterende, har de fått et tydeligere ansvar for mobiliserende og kvalifiserende virkemidler.

Stortingsmelding 40 (2020-2021) "Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030", slår fast at alle deler av samfunnet må mobiliseres til forsterket og felles innsats for å lykkes. Omstilling i næringslivet som følge av klima- og miljøutfordringer blir stadig viktigere. Både myndigheter og forbrukere stiller strengere krav til kutt i utslipp av klimagasser. Mer miljøvennlig produksjon av varer og tjenester må bidra til grønn omstilling og øke verdiskapingen gjennom bærekraftig vekst. Næringshageprogrammet skal bidra til å utvikle et bærekraftig næringsliv i distriktene gjennom å tilby kompetanse og nettverk.

Stortingsmelding 14 (2020-2021) «Perspektivmeldingen 2021» viser til at Norge står overfor krevende utfordringer: det blir endrede internasjonale rammebetingelser, klimaendringer, endringer i befolkning og arbeidsliv, samt forskyvninger i økonomiske forutsetninger. Teknologisk utvikling og digitalisering kommer til å ha stor betydning for produktivitetsvekst, og er avgjørende for fortsatt vekst i små og mellomstore bedrifter. Digitalisering og automatisering fører til et annet etterspørselsmønster og produksjon av varer og tjenester. Dette krever omstilling i bedrifter og arbeidslivet. Behov for utvikling av, og tilgang til relevant kompetanse øker i de minste bedriftene. Næringshageprogrammet motiverer og bistår små og mellomstorebedrifter i omstillings- og innovasjonsarbeid basert på regionale fortrinn.

NOU 2020:12 "Næringslivets betydning for levende og bærekraftige lokalsamfunn", peker på behovet for målrettede støtteordninger som bidrar til velfungerende konkurranse, arbeidsmarked og tilgang til kapital- og finansmarked for små og mellomstore bedrifter. Tilgang til infrastruktur for utvikling og innovasjon er viktig for næringslivets omstilling, konkurransevne og fremtidig verdiskaping. Næringshageprogrammet skal bidra til å redusere utfordringene små og mellomstore bedrifter generelt står overfor, definert over som "liabilities of newness and smallness."

2.3 Forventet effekt

Næringshageprogrammet bygger levende lokalsamfunn og sterke regioner gjennom utvikling av bærekraftig og fremtidsrettet næringsliv i distriktene. Økt verdiskaping, sysselsetting og bærekraftig

omstilling er sentrale effekter av programmet. Forventet effekt kan deles inn i bedriftsøkonomisk og samfunnsøkonomisk effekt:

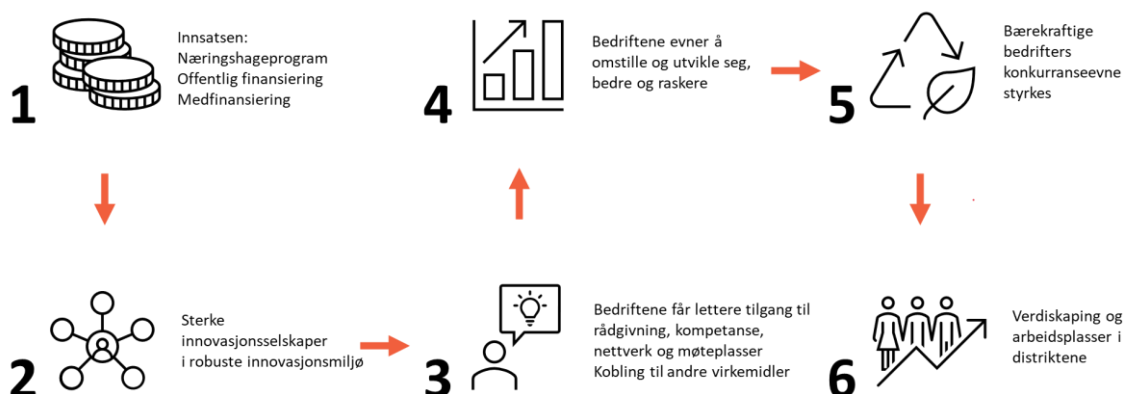
Bedriftsøkonomisk effekt:

- Økt evne til omstilling og utvikling hos små og mellomstore bedrifter
- Økt evne til grønn omstilling, samt økonomisk og sosial bærekraft
- Økt evne til digitalisering og industriutvikling gjennom målrettet bistand for å utnytte muliggjørende teknologier
- Økt evne til kompetanseutvikling i bedrifter
- Markedsutvidelse gjennom målrettet å utnytte potensialet for vekst og utvikling på hjemme- og utemarked, både for enkeltbedrifter og bedriftsmiljøer.

Samfunnsøkonomisk effekt:

- Økt sysselsetting og sterkere lokalsamfunn
- Økt omsetning og verdiskaping
- Realisering av regionale fortrinn og strategier
- Utvikling av sterke regionale innovasjonsmiljøer som knyttes sammen i et nasjonalt nettverk
- Flere bærekraftige bedrifter (sosialt, økonomisk og miljømessig)

Figur 1 synliggjør «verdikjeden» i Næringshageprogrammet hvor økonomiske rammer vil ha betydning for hva som kommer ut av effekt.

Figur 1: Næringshageprogrammets verdikjede, sammenheng mellom innsats og effekt

Figur 1 beskrives nærmere i punktene nedenfor:

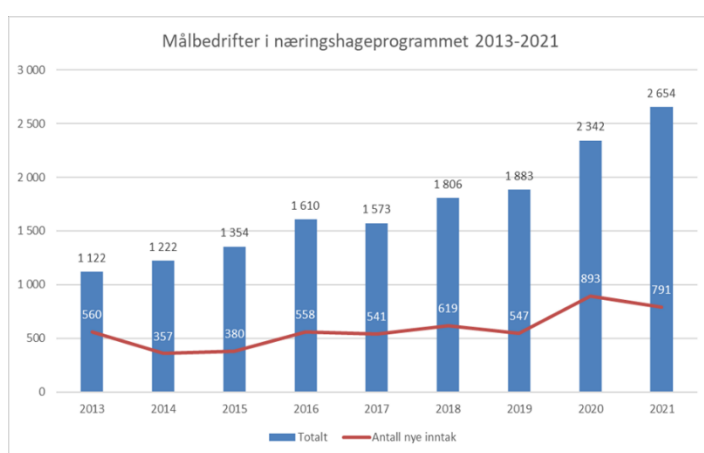
- 1) Innsatsfaktorene er rammene for Næringshageprogrammet (herunder mål- og resultatstyring), samt finansiering av aktiviteten. Den offentlige finansieringen utløser medfinansiering fra bedrifter til aktivitet basert på bedriftens behov, innenfor prioriterte områder, regionalt og nasjonalt.
- 2) Kvalifiserte programoperatører er sterke, bedriftsnære innovasjonsselskaper som bistår bedrifter over tid, med god kobling til regionale og nasjonale innovasjonsøkosystem.
- 3) Programoperatørene er rådgivere og kompetansepartnere for bedriftene, bidrar med nettverk og tilrettelegger møteplasser. Operatørene er langsiktig sparringpartner med høy henvisningskompetanse og kobler til andre virkemidler og kapitalkilder.
- 4) Økt lønnsomhet på bedriftsnivå gjennom omstilling og utvikling. Ambisjonsnivå og innovasjonskapasitet styrkes og bidrar til utnyttelse av nye markedsmuligheter. Nye produkter,

tjenester, forretningsmodeller og prosesser muliggjør endringer som påvirker oppvekst og utdanning, arbeids- og samfunnsliv, miljø og klima.

- 5) Økt konkurransevne for små og mellomstore bedrifter gjennom utvikling av kompetanse, omstilling til bærekraft og bruk av muliggjørende teknologier.
- 6) Økt verdiskaping og sysselsetting nasjonalt og regionalt, gjennom utvikling av sterke innovasjonsmiljø i alle regioner og utnyttelse av regionale fortrinn.

Omfang og styrken i verdikjeden i Figur 1 vil i stor grad avhenge av finansieringen som tilgjengeliggjøres for programaktiviteten, samt at Næringshageprogrammet, og mål og resultatstyring utvikles og er relevant gjennom programperioden.

Figur 2 viser utvikling av antall målbedrifter i Næringshageprogrammet i perioden 2013-2021. Disse bedriftene har akkumulert verdiskaping på 139 milliarder kroner i 2012-2020. Andel nye inntak har årlig ligget på rundt en tredjedel i de ulike årene.

Basert på erfaringstall og forventet økt omfang av Næringshageprogrammet, forventes følgende aktivitet og effekt i programperioden 2023-2032:

Mellom 2700 og 4500 målbedrifter som mottar innovasjonsstøttetjenester gjennom programmet hvert år.

Årlig økning i aktivitet.

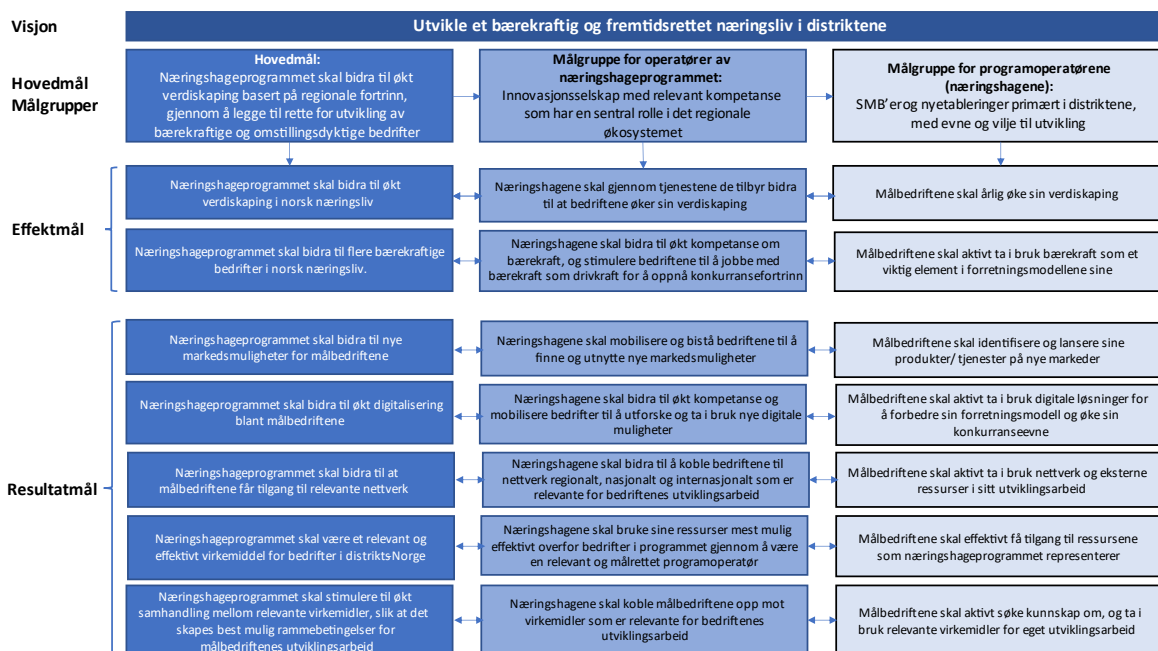
Akkumulert verdiskaping på minimum 225 milliarder kroner

Figur 2: Utvikling i antall målbedrifter og nye inntak i Næringshageprogrammet 2013-2021

I 2022 er det 40 næringshager i Næringshageprogrammet, og disse dekker store deler av Distrikts-Norge. Det er fremdeles behov for at næringslivet i flere kommuner og regioner får tilgang på Næringshageprogrammet. Dette kan i programperioden løses gjennom geografisk utvidelse av aktiviteten i næringshagene som omfattes av programmet, eller ved at det tas opp nye operatører i programmet. Utviklingen i inneværende program har gått i retning av økt nedslagsfelt i eksisterende næringshager, selv om det også har blitt tatt opp nye næringshager i programmet. Siva legger derfor til grunn at det i perioden 2023-2032 vil være mellom 40 og 45 programoperatører.

3 VISJON, FORMÅL, MÅL OG MÅLGRUPPER I NÆRINGSHAGEPROGRAMMET

Næringshageprogrammet er et bedriftsrettet og indirekte virkemiddel, med en sentral rolle i det nasjonale «virkemiddelkartet». Operatørene for programmet arbeider med næringsliv i distriktene. Næringshageprogrammets visjon, mål og målgrupper oppsummeres i tabellen nedenfor og kommenteres videre i kapittelet.

Tabell 1: Næringshageprogrammets visjon, mål og målgrupper

3.1 Visjon

Næringshageprogrammets visjon er å «utvikle et bærekraftig og fremtidsrettet næringsliv i distriktene». Visjonen viser at Næringshageprogrammet skal bidra til økt verdiskaping ved å tilby tjenester som gjør at bedriftene effektivt evner å bli bærekraftige og fremtidsrettede. Dette skal oppnås gjennom å tilgjengeliggjøre kompetanse, nettverk og møteplasser samt øke tilgang til kapital der de små og mellomstore bedriftene finnes – i hele Distrikts-Norge.

3.2 Målgrupper for Næringshageprogrammet

Næringshageprogrammet skal forsterke nasjonal infrastruktur for innovasjon og har to hovedmålgrupper:

- 1) Innovasjonsselskaper med relevant kompetanse og som har en sentral rolle i det regionale økosystemet. Disse innovasjonsselskapene skal utvikle og tilby et relevant tjenestetilbud til bedriftene, ofte gjennom å være en del av et sterkt innovasjonsmiljø.
- 2) Små og mellomstore bedrifter og nyetableringer med evne og vilje til utvikling. Denne målgruppen nås gjennom innovasjonsselskapene/operatørene av Næringshageprogrammet, og er primært i distriktene.

3.3 Næringshageprogrammets mål

Næringshageprogrammet har ulike mål på ulike nivå; programnivå, operatørnivå og målbedriftsnivå. Overordnet skal Næringshageprogrammet bidra til økt verdiskaping i bedrifter i distriktene.

Dette skal oppnås gjennom programmålene, som består av to effekt mål og fem resultatmål. Effektmålene er knyttet til programmets langsiktige virkninger, effekter som vil bestå etter programmets tiårige varighet. Resultatmålene er knyttet til løsninger som skal frembringes innenfor programperioden. De til sammen sju målene på de tre ulike nivåene presenteres i Tabell 1.

Måloppnåelse for Næringshageprogrammet vil være de akkumulerte måloppnåelsene på programoperatør- og målbedriftsnivå. Målsetningene for programmet bør revideres og videreutvikles underveis i programperioden sett i lys av endringer av behov hos næringslivet og samfunnet.

4 NÆRINGSHAGEPROGRAMMETS STRATEGIER, ARBEIDSMETODER OG LEVERANSER

Næringshageprogrammet er næringsnøytralt og rettet mot små og mellomstore bedrifter i områder med svak eller ensidig næringsstruktur. Gjennom nærhet til bedriftene bygger innovasjonsselskapene en tillit og kunnskap til næringslivet. Dette gir et unikt fortrinn i arbeidet med omstilling og utvikling. Programoperatørene initierer og tilrettelegger for relevante kompetanse- og nettverksaktiviteter, og tilbyr faglige tjenester, rådgivning og verktøy som er relevant for små og mellomstore bedrifter.

Næringshageprogrammet bygger på et bredt kunnskaps- og erfaringsgrunnlag fra program gjeldende til 2023. Det nye programmet vil videreutvikle de velfungerende elementene, samtidig som det blir en vesentlig fornyelse gjennom nye relevante tjenester som treffer næringslivets behov. Det vil være en stor grad av utvikling underveis i programperioden. De nye og forsterkede tjenestene er:

- Bærekraft er gjennomgående i programmet. Siva tilbyr nye kompetansetjenester innenfor bærekraft og det stilles krav til at programoperatørene inkluderer bærekraft i sine tjenester overfor bedriftene.
- Digitalisering henger tett sammen med industriutvikling og handler om at nye eller allerede eksisterende digitale løsninger blir tatt i bruk eller brukt på nye måter. Siva tilbyr nye kompetansetjenester innenfor digitalisering, og det stilles krav til at programoperatørene inkluderer digitalisering i sine tjenester.
- Forsterket kobling og samspill med andre virkemidler og relevante aktører – økt krav til henvisningskompetanse og henvisning til relevante aktører som kan bidra i bedriftenes utviklingsløp
- Forsterket kobling og samspill med FoU-miljøer basert på næringslivets behov. Økt krav når det gjelder å koble bedrifter og forskningsmiljøer

4.1 Strategier og arbeidsmetoder for måloppnåelse

For å nå Næringshageprogrammets mål skal følgende strategier og arbeidsmetoder benyttes:

Utvikle sterke programoperatører

Næringshageprogrammet prioriterer utvikling av innovasjonsselskaper til robuste aktører med sterk lokal og regional forankring. Sammen med andre relevante aktører utgjør disse sterke innovasjonsmiljøer. Selskapene har relevant kompetanse og kapasitet til å levere og videreutvikle relevante rådgivningstjenester i tråd med behovet i næringslivet. Omstilling, fornyelse og innovasjon i små og mellomstore bedrifter er en nøkkel til økonomisk vekst, økt sysselsetting og gode levekår. Tilgang til relevant rådgivning vil bidra til at flere bedrifter vil utvikle nye produkter, tjenester, forretningsmodeller og ambisjoner for vekst. Koblingen mot kompetansetilbud vil sikres for å sikre at kompetanse flyter mellom næringsliv, universitet, høyskoler, FoU-institusjoner og fagutdanning etc. Gjennom programoperatørenes tette kobling med det regionale næringslivet, avdekkes bedriftenes kompetansebehov. Dette sikrer et verdifullt grunnlag for å videreutvikle og styrke utdanning- og kompetansetilbudet i regionen. Et nettverk av sterke innovasjonsselskaper vil gjennom samarbeid tilgjengeliggjøre programtjenester regionalt.

Stimulere flerfunksjonelle selskaper

Innovasjonsselskapene bør være flerfunksjonelle selskaper. Operatøroppdrag for Næringshageprogrammet kan kombineres med ulike virksomhetsområder og forskjellige oppdrag – fra både private og offentlige aktører. Erfaring fra mer enn 20 år med programmer og programoperatører, viser at flerfunksjonelle selskaper blir sterkere og oppnår bedre resultater. Det vil si at de bidrar til at flere bedrifter oppnår større verdiskaping og økt sysselsetting.

Skape sterk forankring og eierskap

Næringshagene skal ha en sentral rolle i det regionale innovasjonssystemet. Dette forutsetter bredt engasjement og god forankring hos privat næringsliv og offentlige aktører. Aksjeselskapsformen anses som den beste organisasjonsformen, fordi dette gir formelle styringsinstrumenter i form av eierskap og styrerepresentasjon. Krav til privat aksjemajoritet og god lokal/regional forankring bidrar til å mobilisere både kapital og engasjement fra regionalt næringsliv, og vertskapskommuner og fylkeskommuner.

Videreutvikle programmets kompetanseplattform

Næringshageprogrammet skal bidra til utvikling av kompetanse, nettverks- og læringsarenaer i det nasjonale nettverket av programoperatører for å kunne videreutvikle tjenester i tråd med markedsutviklingen. Videreutvikling av kompetanseplattform utviklet i tidligere program, og kompetanseheving for medarbeidere i innovasjonsselskapene, skal forsterkes kontinuerlig gjennom hele programperioden. Innovasjonsselskapene etablerer og formaliserer dessuten egne nettverk mot relevante aktører lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Aktuelle aktører kan for eksempel være FoU-institusjoner, kapitalmiljø, utdanningsmiljø, og bedrifts-/industrimiljø.

Utvikle relevante tjenestemoduler

Næringshageprogrammet muliggjør oppfølging og rådgivning til små og mellomstore bedrifter over en lengre tidsperiode, gjennom ulike behov og faser av aktiviteter og prosjekter, jfr Figur 3. Det gjøres kontinuerlig opptak av nye bedrifter i Næringshageprogrammet. Dette sikrer en dynamisk bedriftsportefølje.

Figur 3: Tjenester til bedrifter over tid, og i ulike faser

For å bidra til økt fart på omstilling og innovasjon tilbyr Næringshageprogrammet rådgivning og kompetanse i form av tjenestemoduler innenfor:

- Bedriftsutvikling
- Innovasjonsmetodikk
- Omstilling til bærekraft
- Digitalisering og industriutvikling
- Markedsutvidelser til hjemme- og utemarkedet
- Kompetanseutvikling og kobling til FoU

Et program med ti års varighet må ha rom for fleksibilitet for å kunne følge opp utvikling i næringslivet og treffe behovet hos målgruppen. Det skal derfor utvikles nye og supplerende tjenestemoduler gjennom programperioden basert på næringslivets behov. De fylkesoverskridende tiltakene (satsingsforslaget) vil være avgjørende for å lykkes med dette.

Stimulere til økt samhandling og henvisningskompetanse

Næringshageprogrammet skal samarbeide tett med andre virkemidler og virkemiddelaktører. Næringshagene har som rådgiver/sparringpartner en sentral rolle i å mobilisere bedrifter til riktige aktører og virkemidler til rett tid.

Figur 4: Samspill mellom virkemidler

For å stimulere til aktivitet og korrigere markeds- og systemsvikt er det etablert mange forskjellige virkemidler som er organisert og distribuert gjennom ulike virkemiddelaktører. For å oppnå ønsket utvikling og verdiskapingseffekt er enkel tilgang og koordinering av disse tilbudene viktig. Næringshageprogrammet skal bistå etablerte bedrifter over tid. Andre virkemidler, både finansielle og kompetansevirkemidler, vil være viktige supplementer.

Utlyse åpen konkurranse

Næringshageprogrammet utlyses som åpen konkurranse for å få fram de beste innovasjonsselskapene og for å oppnå en hensiktsmessig geografisk dekning. Porteføljen av operatører er dynamisk, med utskifting og opptak basert på resultater og behov. Søkeprosedyrer og vurderingskriterier skal være tydelige og tilgjengelige. Opptak av programoperatører etter 2023 vil skje ved at fylkeskommunene initierer forprosjekt knyttet til mulig opptak av nye innovasjonsselskaper i programmet. Basert på resultatet av forprosjektet, fremmer Siva et forslag til den respektive fylkeskommune som fatter beslutning om endelig opptak (gitt at selskapet anses som kvalifisert til opptak i program).

Kontinuerlig utvikle programmet gjennom programperioden

En sterk innovasjonsinfrastruktur krever kontinuerlig videreutvikling og profesjonalisering gjennom programperioden for å treffe nye behov og trender i næringslivet. Programmet er så fleksibelt at nye bransjer, regioner og behov kan dekkes. Kontinuerlig utvikling vil gi mulighet til å gripe fatt i strukturelle utfordringer og etablere prosjekter som har potensial til å korrigere/motvirke systemsvikter, samt bidra til at flere bedrifter får bistand gjennom Næringshageprogrammet.

4.2 Leveranser i Næringshageprogrammet

For å nå målene i programmet og følge opp valgte strategiske retninger, tilbys ulike tjenester gjennom programmet. Det er tre hovedgrupper av tjenester i programmet; kompetanse, nettverk og kapital. Disse leveransene konkretiseres i Tabell 2, og inkluderer leveransene fra Siva til programoperatør og fra programoperatør til målbedrift ved oppstart av programmet. Gjennom den tiårige programperioden vil tjenestene kontinuerlig videreutvikles basert på næringslivets behov.

Innhold	Leveranse fra Siva til programoperatør	Leveranse fra programoperatør til målbedrift
Kompetanse	<ul style="list-style-type: none"> • Kurs og studiepoenggivende kurs • Fagseminar • Utviklingssamtale med operatørene • Spredning av beste praksis • Rådgivning fra Siva-ansatte • Felles verktøy og maler • SivaNett (digital delingsplattform) • Tilrettelegging/oppfølging av utviklingsprosjekt (fylkesoverskridende tiltak) • Årlig tilbakemelding på kundetilfredshetsundersøkelsen • Differensieringsanalyser hvert andre år • Kvalitetssikring og vurdering av næringshagenes måltall og rapportert aktivitet 	<p>Individuell rådgivning for omstilling/vekst:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strategi- og bedriftsutvikling • Innovasjon (nye markeder, nye produkter/ tjenester og nye prosesser) • Bærekraft • Digitalisering og industriutvikling <p>Felles kompetansetiltak for bedriftene:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kompetansefora, fagmøter, workshops <p>Henvisnings- og koblingskompetanse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regionale og nasjonale virkemidler • Potensielle samarbeidspartnere • Kartlegge bedriftenes kompetansebehov
Nettverk	<ul style="list-style-type: none"> • Nasjonalt nettverk med næringshager og øvrige innovasjonsselskap • Siva-partnersamlinger • Fagsamlinger • Nettverk til øvrige aktører i virkemiddelapparatet • Overordnede samarbeidsavtaler, f.eks Digital Norway, Enova, Eksfin, Doga 	<ul style="list-style-type: none"> • Innovasjonsarenaer og møteplasser • Tilgang til sosialt og faglig og utviklingsmiljø, med kontorplass, møterom og teknisk infrastruktur • Tilgang til regionalt, nasjonalt og internasjonalt økosystem, f.eks kapitalmiljø, utdanningsmiljø, FoU-miljø, test- og demoutstyr, næringslivsaktører og klynger • Tilrettelegging for samhandling og koordinering mot regionale og nasjonale virkemidler, samt potensielle samarbeidspartnere
Kapital	<ul style="list-style-type: none"> • Tilskudd til den enkelte næringshage, basert på potensial og resultat • Tilskudd til næringshager gjennom søkbare utviklingsprosjekter (fylkesoverskridende tiltak) • Tilskudd til forprosjekter 	<ul style="list-style-type: none"> • Innovasjonsstøtte gjennom rabatterte tjenester (maks 75 prosent støtteintensitet) • Kobling/rådgivning mot øvrige virkemidler (f.eks. Norges forskningsråd, Innovasjon Norge, regionale midler) • Kobling mot private kapitalkilder

Tabell 2: Leveranser i Næringshageprogrammet

Tilskudd innenfor Næringshageprogrammet består av programtilskudd til den enkelte operatør og tilskudd utlyst som nasjonale utviklingsmidler knyttet til fylkesoverskridende aktiviteter. Felles for begge former for tilskudd er at det utarbeides tilsagnsbrev og foretas utbetalinger av midler i tråd med programmets notifisering, samt følges opp at midlene brukes innenfor innmeldingen. Siva skal være en faglig sparringspartner for programoperatørene på riktig bruk av tilskudd.

Programtilskudd til den enkelte operatør fastsettes i programperioden gjennom differensierte tilskuddsmodeller som bygger på oppnådde resultater og potensial. Erfaring og evalueringer viser at slike modeller fører til en effektiv satsing som gir økte resultater i form av økt verdiskaping og sysselsetting. De differensierte tilskuddsmodellene er transparente og bidrar til å forsterke de innovasjonsselskapene som har størst utnyttet potensial. Modellene bidrar også til å nedjustere eller avslutte programaktiviteten hos operatører som over tid leverer dårligere enn forventet. Kriteriene som ligger til grunn for vurderingen av den enkelte operatør skal være godt kjent, slik at de vet hva de måles på. En faglig vurdering bidrar til økt kunnskap og fokus hos operatørene, som igjen øker profesjonaliseringen av innovasjonsmiljøene.

4.3 Fylkesoverskridende tiltak (satsingsforslaget)

Mangel på relevant kompetanse og nettverk er en stor utfordring for næringslivet, spesielt i distriktene. Dette hindrer både etablering av nye vekstbedrifter og realisering av vekstpotensialet til etablert næringsliv. Fylkesoverskridende tiltak tilrettelegger for at bedrifter i program gis et mest mulig relevant tilbud, uavhengig av geografisk lokalisering av både bedriften, næringshagen og tilgjengelig kompetanse. Sentrale fylkesoverskridende tiltak i det reviderte programmet er søkbare midler og tilgjengeliggjøring av testfasiliteter og teknologisk spisskompetanse for målbedriftene. I tillegg kommer andre relevante tiltak som vil bidra til å møte utfordringer som avdekkes i løpet av programperioden.

Søkbare midler er en utlysning der programoperatører kan få innvilget støtte til satsinger på en betydelig utvidelse av geografisk nedslagsfelt, en betydelig bransjeutvidelse, eller bygge nasjonale konsortium med internasjonalt fokus innenfor en bransje. Formålet er å stimulere til et bedre tilbud til målbedriftene gjennom en stadig sterkere nasjonal innovasjonsinfrastruktur og bedre resultater og høyere aktivitet innenfor programmet.

Formålet med tilgjengeliggjøring av testfasiliteter og teknologisk spisskompetanse for målbedriftene er å gi flere små og mellomstore bedrifter kjennskap til, og gjøre de i stand til å nyttiggjøre seg tjenestene som f.eks. katapult-sentrene representerer. Det er etablert ekspertteam som består av ansatte i inkubatorer og næringshager. Dette er en nasjonal kompetanseressurs for alle relevante bedrifter i både næringshage- og inkubasjonsprogrammene - og for alle programoperatørene.

5 NÆRINGSHAGEPROGRAMMETS OVERORDNEDE RAMMER

Næringshageprogrammet skal forsterke både regional og nasjonal infrastruktur for innovasjon, og tilgjengeliggjøre relevante kompetanse-/rådgivnings-/tilretteleggingstjenester for små og mellomstore bedrifter. Gjennom utviklingsløp for bedriften over tid og en dynamikk i bedriftsporteføljen i næringshagen, får små og mellomstore bedrifter i distriktene tilgang til kapasitet og kompetanse i ønsket utviklingsløp.

Gjennom Næringshageprogrammet vil et nasjonalt nettverk av sterke operatører utvikle en hensiktsmessig arbeidsdeling. Spisset kompetanse og kapasitet som deles, og gjøres tilgjengelig gjennom nettverket bidrar til effektivitet og sikrer tilgang til relevant spisskompetanse, for små og mellomstore bedrifter i hele landet.

5.1 Geografisk innretning og nedslagsfelt

Næringshageprogrammet er et distriktvirkemiddel hvor aktiviteten skjer i områder med svak eller ensidig næringsstruktur, fortrinnsvis innenfor virkeområdet for distriktrettet investeringsstøtte. Dette har betydning for lokalisering av:

- Innovasjonsselskap som programoperatør
- Små og mellomstore bedrifter som mottakere av programtjenester

Det skal være hensiktsmessig geografisk fordeling av programoperatører og tilgang på tjenester gjennom programmet ut fra ordningens virkeområde. Der det er naturlig skal Næringshageprogrammet stimulere til at næringshager som er tatt opp i programmet utvider sitt nedslagsfelt fremfor at det etableres et nytt innovasjonsselskap. Dette for å stimulere til sterkere og mer robuste innovasjonsselskap.

5.2 Samarbidspartnere og samarbeidsplaner på programnivå

Næringshageprogrammet tilgjengeliggjør relevante kompetanse-/rådgivning-/tilretteleggings-tjenester for små og mellomstore bedrifter. Disse tjenestene forsterkes gjennom samarbeid med en rekke aktører, private og offentlige. Samarbidspartnere inngår i programoperatørens økosystem og tilfører bedriftene kompetanse, kapital og nettverk med relevante ressurser.

Næringshageprogrammet retter seg i første rekke mot etablerte små og mellomstore bedrifter og vil samarbeide tett med inkubasjonsprogrammet for å gi et best mulig tilbud knyttet til bærekraftig omstilling og vekst for programmets målgruppe. Det forventes stor grad av delingskultur og samarbeid mellom operatører av de to programmene.

Andre ordninger og ressurser kan supplere tjenester gjennom Næringshageprogrammet og skal kobles inn når og hvor det er relevant for den enkelte bedrift. Dette omfatter både finansielle- og kompetansevirkemidler på lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt nivå.

Et sømløst virkemiddelapparat er viktig for å oppnå synergier og utnyttelse av ressurser. Det er en prioritert nasjonal målsetting. Samspill mellom eksisterende ordninger og samarbeid mellom aktører er relevant på programoperatørnivå, og for Næringshageprogrammet. Aktiviteter og oppdrag utover programaktiviteten som tillegges næringshagen, må tilleggsfinansieres fra andre ordninger eller oppdragsgivere hvor dette er relevant.

5.3 Notifisering

Hovedregelen er at all statsstøtte må notiseres (forhåndsgodkjennes) av ESA. Det finnes unntak fra denne regelen. Disse er omtalt som gruppeunntak¹⁰. Næringshageprogrammet, med oppstart i 2023, vil mest sannsynlig bli meldt inn under samme gruppeunntak som næringshageprogram (2011-2021): EØS-avtalen av 17. juni 2014, nr 351/2014 – Gruppeunntaksforordningen (GBER). Dette innebærer gruppeunntak knyttet til artikkel 27 og 28. Siva er i skrivende stund i prosess med å få juridiske avklaringer på hvorvidt dette er mulig.

For artikkel 27 og 28 gjelder følgende:

- 1) Artikkel 27: «Aid for innovation clusters». Støtte til innovasjonsklynger Støttmottaker er innovasjonsselskapet og midlene krever 50 prosent egenfinansiering fra innovasjonsselskapet.
- 2) Artikkel 28: «Innovation aid for SMEs». Innovasjonsstøtte til små og mellomstore bedrifter. Støttmottaker er målbedrifter som mottar rabatterte innovasjonsstøttetjenester fra programoperatøren. Mottaker skal betale minimum 25 prosent av markedsverdien på mottatt tjeneste.

Det er departementene som utfører notifisering av ordningen.

6 KVALIFISERING AV INNOVASJONSSKAP FOR OPPTAK I PROGRAM

6.1 Krav for opptak i program

Målgruppen for programmet, programoperatørene, er innovasjonsselskaper med relevant kompetanse som har en sentral rolle i det regionale økosystemet. Følgende kriterier ligger til grunn for opptak i programmet:

¹⁰ Gruppeunntaksforordning ble innlegget i EØS-avtalen 17. juni 2014, nr 351/2014, og trådte i kraft i Norge 1. juli 2014.

- Innovasjonsselskapet må være et aksjeselskap med privat aksjemajoritet
- Innovasjonsselskapet skal ikke betale ut utbytte
- Innovasjonsselskapet må kunne dokumentere lokal forankring og engasjement – fra offentlige aktører og privat næringsliv
- Innovasjonsselskapet må ha tilstrekkelig og tilgjengelig kapasitet i form av ressurser og kompetanse
- Innovasjonsselskapet skal være en del av et etablert økosystem/nettverk (regionalt, nasjonalt, og internasjonalt)
- Innovasjonsselskapet må ha et tilstrekkelig geografisk nedslagsfelt. Dette for å sikre kritisk masse av små og mellomstore bedrifter som ønsker å bruke Næringshageprogrammet som verktøy i utvikling og omstilling
- Innovasjonsselskapet skal ha koblinger opp mot relevante regionale, nasjonale og internasjonale virkemidler
- Innovasjonsselskapet skal ha kompetanse og fokus på bærekraft

Utlysningsteksten vil være strukturert ut fra en mal som inneholder en rekke områder som må beskrives:

- Beskrivelse av søkende selskap
- Beskrivelse av innovasjonsarena, bedriftsmiljø og eventuell samlokalisering
- Næringshagens fokus og tjenestetilbud
- Nettverk og nettverkssamarbeid
- Beskrivelse av selskapets økosystem
- Markedsgrunnlag og regionalt nedslagsfelt (kritisk masse av SMB, tilfang, type målbedrifter- f.eks bransje)
- Finansieringsplan, budsjett

6.2 Søknadsbehandlingen

Søknader skal baseres på nevnte mal. Alle innkomne søknader vil behandles og scores basert på denne malen. Ulike områder i søknaden vil vektles, og søknadene vil rangeres. Siva vil gjennomføre en grundig søknadsbehandlingsprosess som munner ut i et faglig forslag. Dette skal diskuteres med fylkeskommunene og Programstyret. Prosessen videre vil være at den enkelte fylkeskommune beslutter opptak for sitt fylke, programstyret beslutter på programnivå. Alle søkere som får sine søknader innvilget vil motta et tilsagnsbrev med beskrivelse av hvordan midler kan benyttes. Søkere som får avslag, mottar et begrunnet avslagsbrev.

7 TIDS- OG FREMDRIFTSPLANER

7.1 Programmets varighet

Næringshageprogrammet har en varighet på ti år. Innovasjonsselskapene tas opp i programmet med en femårig avtale, som kan forlenges i ytterligere fem år. Deltakelse i programmet forutsetter leveranser som avtalt mellom Siva og programoperatør. Annethvert år vil det være differensieringsanalyser som vil kunne føre til at programoperatører enten får et høyere tilskuddsnivå, lavere tilskuddsnivå, eller tas ut av program ved manglende leveranser over tid.

Programmet vil implementeres fra 1. januar 2023. Siva har utarbeidet programforslaget som oversendes fylkeskommunene ved programstyret. Etter behandling i programstyret oversendes forslaget til Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD).

7.2 Viktige milepæler i programperioden

Tabell 3 viser viktige milepæler i programperioden utover årlige aktiviteter. I tillegg til disse milepælene vil det årlig gjennomføres:

- Kundetilfredshetsundersøkelse blant bedriftene i program og blant programoperatørene
- Utviklingssamtaler med programoperatørene
- Nettverkssamlinger for alle programoperatørene (både næringshage- og inkubasjonsprogrammet)
- Rapportering av aktivitet og resultater i programmet
- Nasjonal og regional styringsdialog med programstyret og fylkeskommunene
- Løpende programutvikling

Milepæler	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Differensiering programtilskudd		høst		høst		høst		høst		
Utlysning søkbare midler (konsortium)	1. halvår	1. halvår								
Utlysning søkbare midler (bransje og geografi)	2. halvår		1. halvår							
Midtveisevaluering										
Forlengelse av 5-årige programavtaler					høst					
Sluttevaluering										

Tabell 3: Viktige milepæler i programperioden

8 EIERSKAP, LEDELSE OG ORGANISERING

Fylkeskommunene er oppdragsgivere til Næringshageprogrammet etter regionreformens inntreden 01.01.2020, og Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) er eier av programmet. Siva er oppdragstaker og nasjonal programoperatør for Næringshageprogrammet og har ansvaret for oppfølging, utvikling og forvaltning av programmet og oppfølging og utvikling av programoperatørene. Siva leder nasjonalt programråd og er sekretariat for programstyret. Viser til retningslinjene for kap 553, post 61 som angir de ulike aktørenes ansvar og roller.

Siva har ansvaret for å utvikle et sterkt nettverk av programoperatører regionalt og nasjonalt og skal bidra til faglig utvikling, kobling mot relevante nasjonale og internasjonale nettverk, erfaringsoverføring, rapportering og sammenstilling av resultater fra Næringshageprogrammet.

Tabell 4 nedenfor beskriver de ulike aktørene og deres rolle overfor Næringshageprogrammet.

Aktør	Rolle
Kommunal- og distriktsdepartementet	<ul style="list-style-type: none"> • Eier av Næringshageprogrammet • Oppdragsgiver overfor fylkeskommunene
Fylkeskommunene	<ul style="list-style-type: none"> • Nasjonale oppdragsgivere overfor Siva på Næringshageprogrammet • Regionale oppdragsgivere overfor Siva på Næringshageprogrammet
Programstyret	<ul style="list-style-type: none"> • Ivaretar det nasjonale oppdragsansvaret på vegne av fylkeskommunene • Består av representanter fra fem fylkeskommuner. • KDD, Innovasjon Norge og Norges forskningsråd er observatører • Siva er sekretær
Nasjonalt programråd	<ul style="list-style-type: none"> • Består av representanter fra fylkeskommunene, Foreningen for innovasjonsselskaper i Norge (FIN), Næringshagene i Norge (NHIN), Innovasjon Norge og Norges forskningsråd. • Rådgivende organ for Programstyret og Sivas programvirksomhet. • Siva leder Nasjonalt programråd
Siva	<ul style="list-style-type: none"> • Nasjonal operatør av og oppdragstaker for Næringshageprogrammet
Programoperatør	<ul style="list-style-type: none"> • Innovasjonsselskap som inngår i et nasjonalt nettverk og bidrar med innovasjonsstøttetjenestene til målbedriftene i programmet

Tabell 4: Ulike aktørers rolle i Næringshageprogrammet

8.1 Rapportering og evaluering

Rapportering vil gjennomføres på to nivå; 1) Programoperatørene skal rapportere til Siva, og 2) Siva rapporterer til fylkeskommuner, programstyret og departementer (KDD og NFD).

Innovasjonsselskapene skal rapportere følgende:

- Halvårsstatus (30.06) på aktivitet (antall bedrifter de har i program)
- Årlig rapportering av måltall og budsjett for kommende året (01.12)
- Årlig rapportering av aktivitet og bruk av programtilskudd for forutgående år (15.01)
- Rapportering på hvorvidt aktiviteten i Næringshageprogrammet forutgående år har bidratt til å oppfylle relevante fylkeskommunale planer/strategier (01.02)

Siva skal rapportere følgende:

- Resultater og effekt av Næringshageprogrammet basert på Sivas mål og resultatsstyringsystem (inngår i Sivas årsrapport)
- Årlig rapport til ESA som viser bruk av programtilskudd
- Årlige fylkesvise rapporter om aktivitet, resultater og effekt av Næringshageprogrammet
- Halvårlig aktivitetsstatus på de regionale styringsmøtene med fylkeskommunene
- Tertialrapportering til programstyret og fylkeskommunene

8.2 Programevalueringer

Det vil gjennomføres en midtveisevaluering av Næringshageprogrammet i 2027. Videre vil det gjennomføres en sluttevaluering av programmet. Disse vil lyses ut og utføres av eksterne FoU-miljø.

Midtveis- og sluttevalueringene vil se på helheten i Næringshageprogrammet. I tillegg til disse evalueringene vil Siva annethvert år gjennomføre grundige analyser av samtlige programoperatører i forbindelse med revideringen av de differensierte tilskuddsmodellene (se punkt 10.1). Siva vil årlig evaluere aktiviteten i programoperatørene, og gjennomføre kundetilfredshetsundersøkelser (utføres av eksternt FoU-miljø).

9 KRITISKE SUKSESS- OG RISIKOFAKTORER

Det er en rekke faktorer som vil påvirke programmets måloppnåelse. Dette gjelder både forhold knyttet til finansiering, programoperatørenes rammebetingelser og programmenes regionale og nasjonale innretning.

Følgende forhold er suksessfaktorer som bidrar til at Næringshageprogrammet når sine målsettinger:

- Nasjonale programmer som gir ønsket regional effekt
- Nasjonal konkurransearena og resultatstyrt finansiering for å oppnå optimal effekt av offentlige midler
- Langsiktig og forutsigbar finansieringsmodell
 - Programoperatørenes evne til å utvikle og beholde kompetanse for programoperatørene
 - Effekt av resultatstyrt finansiering
 - Effektiv bruk av administrasjons- og gjennomføringskostnader
 - Mulighet for utvikling gjennom fylkesoverskridende tiltak(satsingsforslag)
 - Bedre geografisk og bransjemessig dekning gjennom søkbare midler
 - Effektive tiltak/aktiviteter/verktøy innenfor kompetanse og nettverk til programoperatørene
 - Profesjonelle og transparente opptaks- og evalueringsprosesser

- En god struktur av innovasjonsselskaper med tilstrekkelig kapasitet og riktig kompetanse for å kunne levere relevante tjenester av høy kvalitet, til riktig mengde bedrifter
- Videreutvikle og effektivisere samhandling og kobling med andre relevante virkemidler

Følgende forhold vil utgjøre en risiko for at Næringshageprogrammet ikke når sine målsettinger:

- Redusert tilgang på kapital og mindre evne og vilje til investering og omstilling i små og mellomstore bedrifter, etter to år med pandemi og stor usikkerhet i et globalt marked
- Redusert tilgang på viktige produksjonsfaktorer og markeder for SMB, som følge av konflikter og redusert stabilitet i Europa
- Tilgang til riktig og relevant kompetanse for innovasjonsselskapene i distriktene, som allerede har en forsterket demografiutfordring
- Svak finansiering av programmet vil svekke programmets måloppnåelse både regionalt og nasjonalt knyttet til markedsutvidelser, økt verdiskaping og økt sysselsetting i bedriftene
- Stor uforutsigbarhet knyttet til finansiering av programmene vil føre til betydelig usikkerhet blant programoperatørene og vil på sikt tappe innovasjonsinfrastrukturen for kompetanse og kapasitet. Dette vil gi et dårligere tilbud til små og mellomstore bedrifter i Distrikts-Norge
- Et svekket nasjonalt perspektiv vil redusere programoperatørenes muligheter til å
 - Lære av andre programoperatører
 - Etablere bransjerettede nettverk
 - Utvikle og spre metodikk, verktøy og beste praksis blant programoperatørene
- Manglende fylkesoverskridende midler vil redusere bedriftenes tilgang på nødvendig kompetanse og nettverk fra andre innovasjonsselskaper, inkludert tilgang til skaleringsmodulen i inkubasjonsprogrammet

10 ØKONOMI

Økonomikapitlet innledes med prinsipper for den differensierte tilskuddsmodellen i Næringshageprogrammet, og disse etterfølges og budsjett og finansiering¹¹.

10.1 Prinsipper for differensiert tilskuddsmodell i Næringshageprogrammet

Noen hovedtrekk ved bruk av den differensierte tilskuddsmodellen:

- Det gjennomføres omfattende differensieringsanalyser av alle programoperatører annethvert år. Analysene baseres på et sett med differensieringskriterier og operatører sammenlignes på en nasjonal konkurransearena. Basert på differensieringsanalysene foreslås både reviderte differensierte tilskuddsmodeller og innplassering av det enkelte innovasjonsselskap. Siva er faglig ansvarlig for dette arbeidet.
- Dersom det i disse analysene avdekkes behov for særskilt oppfølging, iverksetter Siva oppfølging det kommende året. Videre gjennomføres det en begrenset differensieringsanalyse av disse etter ett år for å bestemme hvorvidt disse skal settes ned i tilskudd eller tas ut av program.

¹¹ De foreslåtte budsjettpostene er beheftet med usikkerhet, og er avhengig av bevilgningene over de årlige statsbudsjettene og de fylkeskommunale prioriteringer

- De økonomiske rammene for differensieringsmodellen fastsettes av programstyret annethvert år
- Siva gjennomfører møter med alle fylkeskommunene for å diskutere Sivas forslag til innplassering av respektive innovasjonsselskaper før Siva oversender endelig forslag til innplassering til Programstyret.
- Programstyret vedtar den endelige innplasseringen (under forutsetning av tilførte midler i statsbudsjettet og fylkesvise politiske/administrative vedtak)
- Differensieringsanalyser vil gjennomføres for første gang i 2024 (med effekt fra 2025)
- De differensierte tilskuddsmodellene finansieres via post 61 i statsbudsjettet, og følgende føringer gjelder for oppdragene fra fylkeskommunene til Siva: Ved ingen endring eller økning i post 61 har fylkeskommunene en intensjon om minimum å opprettholde de differensierte tilskuddsmodellene i to-årsperioder (periodene mellom hver differensiering). Dersom fylkeskommunene får kutt i post 61, forholder de seg til formålet med post 61 og gjør en vurdering av hvordan post 61 bør disponeres for å oppnå mest mulig effekt av midlene i eget fylke. Dersom dette resulterer i kutt i oppdragene til Siva, inviterer fylkeskommunene Siva til dialog om det er særskilte hensyn som bør ivaretas.

10.2 Budsjett

Det er tre hovedelementer som finansieres¹² i Næringshageprogrammet:

1. Programtilskudd til den enkelte næringshage
2. Gjennomførings- og administrasjonskostnader i Siva – inkludert finansiering av utviklingsarbeid, kompetanseheving og nettverksaktiviteter som tilbys næringshagene
3. Tilskudd til næringshager gjennom fylkesoverskridende tiltak (satsingsforslaget)

Forutsetninger for programtilskudd til næringshagene:

- Posten inkluderer programtilskudd i differensieringsmodellen, samt fylkeskommunenes eventuelle midler til toppfinansiering og eventuelle forprosjekt eller andre regionale oppdrag.
- Beløp på oppstartstidspunkt utgjør en økning på 11 MNOK (ti prosent) utfra dagens aktivitetsnivå.
- Tildelingsnivået til den enkelte næringshage ligger fast for to år av gangen (basert på fylkeskommunenes intensjon om å opprettholde nivået, ref siste pkt i 10.1).
- For å ta høyde for økt aktivitet og opptak av nye næringshager, budsjetteres det med en økning på 15 prosent av rammen til programtilskudd hvert annet år i forbindelse med differensieringen.

Forutsetninger for gjennomførings- og administrasjonskostnader¹³

- Forventer en årlig økning på fem prosent basert på aktiviteter og ressurser i 2022.
- I tillegg forventes det behov for økte administrative ressurser som følge av økt antall oppdragsgivere og økt aktivitet i tilbudene fra Siva til programoperatørene
- For å nå programmenes målsettinger knyttet til kompetanse, samt fylkeskommunenes økte involvering på nettverksarrangement, økes det årlige budsjettet med 2,2 MNOK.

Forutsetninger for fylkesoverskridende tiltak (satsingsforslaget):

- Rammen tar utgangspunkt i 2022-nivå på søkbare midler og prosjektet for tilgjengeliggjøring av testfasiliteter og teknologisk spisskompetanse for målbedriftene, samt en forventning om økende omfang og aktivitet innenfor disse tiltakene i løpet av programperioden.

¹²12 Punkt 1 og 2 prioriteres hvis det er behov for prioritering

¹³13 Prosessen for fastsettelse av administrasjons- og gjennomføringskostnader står beskrevet i retningslinjene for post 61, punkt 5.3

Nedenfor vises budsjettet for Næringshageprogrammet i ti-årsperioden (alle beløp i tusen kroner). Beløpene er ikke indeksregulert.

Budsjettposter	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	Totalt
Programtilskudd næringshager	111 600	111 600	128 340	128 340	147 591	147 591	169 730	169 730	195 189	195 189	1 504 899
Gjennomførings- og adm.kostnader Siva	9 659	10 836	12 036	12 507	13 003	13 523	14 069	14 642	15 244	15 877	131 395
Fylkesoverskridende tiltak næringshager	8 500	14 000	19 000	23 500	25 500	25 500	25 500	27 000	27 000	27 000	222 500
Totalt budsjett	129 759	136 436	159 376	164 347	186 094	186 614	209 299	211 372	237 433	238 066	1 858 795

Tabell 5: Budsjett i programperioden

10.3 Finansiering

Næringshageprogrammet finansieres via Statsbudsjettet, Kap. 553, post 61 Mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling. For de ulike elementene foreslås følgende:

- Programtilskudd næringshager: Fylkeskommunen gir årlige oppdrag til Siva basert på gjeldende finansieringsmodell. Basert på oppdragsbrevene fra fylkeskommunene, utarbeider Siva tilsagnsbrev til næringshagene. Programtilskuddet utbetales som artikkel 27 og 28 (se punkt 5.3). Artikkel 27 krever 50 prosent medfinansiering fra næringshagen, og artikkel 28 utløser et krav om at målbedriftene betaler minimum 25 prosent av markedsverdien på tjenestene de mottar. Egenfinansieringen og fakturerte egenandeler inngår ikke i budsjettet. Budsjettet viser finansieringsbehovet knyttet til programtilskuddet via post 61¹⁴.
- Gjennomførings- og administrasjonskostnader inkludert finansiering av utviklingsarbeid, kompetanseheving og nettverksaktiviteter hos programoperatørene fastsettes årlig i dialog mellom Siva, fylkeskommunene og departementet, jf retninglinjene for kap 553, post 61. Etter avtale med fylkeskommunene utbetales disse midlene direkte fra KDD til Siva.
- Fylkesoverskridende tiltak finansieres via post 61 og fylkeskommunene bes vurdere å sette av en ramme fra post 61 som kan nyttes til nye fylkesoverskridende tiltak.

10.4 Utbetalingsrutiner

- Programtilskudd til næringshagene: Fylkeskommunene utbetaler midler til Siva to ganger årlig (1. februar og 15. august) basert på oppdragsbrev, jf retningslinjene for kap 553, post 61. Siva utbetaler programtilskudd til næringshagene i februar og september.
- Gjennomførings- og administrasjonskostnader: Utbetales halvårlig fra KDD til Siva hver januar og august
- Fylkesoverskridende tiltak: Fylkeskommunene utbetaler midler til Siva en gang årlig.
- Dersom tilskuddsmottaker gir uriktige opplysninger eller tilskudd ikke benyttes i samsvar med fastsatte betingelser for tildelingen, kan støtte utbetalt i forbindelse med tilsagnet kreves helt eller delvis tilbakebetalt.

¹⁴ Siva er i prosess med å få juridiske avklaringer på hvilke gruppeunntak som anbefales i ny programperiode. Næringshageprogrammet med oppstart i 2023 vil mest sannsynlig bli meldt inn under samme gruppeunntak som næringshageprogram (2011-2021): EØS-avtalen av 17. juni 2014, nr 351/2014 – Gruppeunntaksforordningen (GBER). Dette innebærer gruppeunntak knyttet til artikkel 27 og 28